

U V O D N I K

Dobri nameni in cesta v pekel

Matic Majcen

V tem trenutku, ko pišemo junij leta 2019, je pravzaprav težko določiti, v kateri točki krivulje je trenutno val politik, ki se bolj ali manj odločno in jasno nagibajo k skrajni desnici. V ZDA se Donald Trump kljub sagi z Mullerjevim poročilom in vse večjim razočaranjem dela njegove volilne baze še vedno dobro drži v svojem predsedniškem sedežu, a se njegov momentum leto pred novimi volitvami opazno obrača navzdol. Na Madžarskem se je Viktor Orban v zadnjih mesecih soočal z izobčenjem iz okrilja evropske stranke EPP, s čimer se je tudi v srcu Evropskega parlamenta javno pokazal razkol zaradi nedemokratskih metod madžarskega predsednika. Spet drugje je v Turčiji tamkajšnji predsednik Recep Erdoğan doživel boleč poraz na lokalnih volitvah, medtem ko lahko v Veliki Britaniji goreči podporniki brexita še vedno zgolj nemo opazujejo politični fiasco okoli tega spornega nacionalnega projekta. Ti dogodki vsekakor dajejo slutiti, da se omenjena krivulja res postopoma obrača navzdol, a so medtem mnoge države šele na začetku tega desničarskega obrata na svetovni politični sceni, med njimi tudi Slovenija.

Z ustanovitvijo stranke Domovinska liga in njenim prvim kandidiranjem na volitvah v Evropski parlament je politična desnica v Sloveniji dobila še za nekaj odtenkov bolj brezkompromisen glas in se zdaj odločno odreka globalizmu, migrantom, LGBT skupnosti in nadaljnjemu povezovanju Evropske unije. Branje volilnega programa strank je praviloma početje, ki terja kar nekaj interpretacije – pri tistih, ki podobno kot Domovinska liga tako

izrazito ciljajo na čustva volivcev, še posebej. Pravzaprav je kar lahko videti, zakaj se del volilnega telesa tako zlahka identificira s trditvami, ki so zapisane v tovrstnih dokumentih, pa čeprav, kot v tem primeru, pripadajo precej skrajnemu ideološkemu polu. Na eni strani imamo vrsto zelo splošnih, razvojno omenjenih postavk, ki bi jih sprejel skorajda vsak, ne glede na politično pripadnost: razvoj transportnega omrežja, konec korupcije v sodstvu, pozitiven odnos do ekologije. Po drugi strani pa je ta seznam političnih ciljev vendarle sestavljen iz dikcije, ki v spomin priključuje sila znana poglavja iz svetovne zgodovine. Čeprav je ta dikcija olepšana, je v zapisanih besedah z ne preveč truda mogoče razbrati sovraštvo do tujcev, drugačnosti in manično slavljenje lastne kulture, ki naj se seveda razprostira v vse pore družbe, tudi v kulturo, ki je trenutno, kot zapišejo, “pod udarom gramscijevskega kulturnega marksizma in modernističnih izpeljav anti-kulture in anti-estetike, ki izhaja iz neznanstvenih postulatov frankfurtske šole, boazovske antropologije, freudovskega psihoanalitičnega društva.”

S tem, ko se tovrstne stranke po Evropi prebijajo v nacionalne parlamente, se kot veliko razočaranje kaže šokantno dejstvo, kako lahko tovrstna dikcija, ki je spremljala nekatere največje tragedije 20. stoletja, sploh privablja volivce, ki tem strankam dajejo moč in s tem legitimnost. Pustimo ob strani dejstvo o pozabljanju zgodovinskih lekcij, argument, ki v dobi hipnega značaja družbenih omrežij očitno ni več tako učinkovit, kot bi moral biti, temveč še enkrat spomnimo na tisti moment, ki je tovrstne obljube vedno delal privlačne v očeh volivcev – dejstva, da vsaj na papirju tudi tiste najbolj ekstremne politike in uničujoče tehnologije venomer dajejo vtis, da temeljijo na *dobrih nameni*. Vzemimo Hitlerjev nacionalsocializem, Stalinov komunizem, Kim Džong-unov socializem, pa kolonializem, evgeniko, atomsko energijo. Vsi ti pojavi so se začeli kot utopična obljuba navadnim ljudem – o blaginji, izboljšanju življenja, večji varnosti in praviloma tudi moči lastne države. To so večne trditve, dandanes kajpak prikrojene dobi neoliberalnega kapitalizma, ki prebivalcem dajejo občutek, da bodo te politike prinesle izboljšanje življenja, kakršnega smo poznali do sedaj. Gre za besede, ki izvajajo takojšen, emfatičen odziv, en velik in odločen “Da!”, pri čemer je ključ prav v tistem klicaju, kjer bi zares morala biti vejica in za njo vsaj še ena beseda – “Da, vendar ...”

Čeprav je zgodovina te prijeme že zdavnaj obdelala (in jih, kakor se je dolgo zdelo, tudi že vrgla v koš), so ekstremne politike ponovno uspešne ravno zato, ker učinkovito izničujejo dejavnik treznega razmisleka. Kot starš, ki otroku ponudi neomejen dostop do sladkarij, da bi ga osrečil, ali kot zdravnik, ki pacientu ponudi neomejeno uporabo zdravil in sedativov za najmanjše tegobe – dober namen mora nujno spremljati tudi dober in premišljen ukrep. Ko je v tovrstne dobre, a pomanjkljive namene vpletena dejanska družbena ali politična moč, se posledice začnejo vrstiti v neusmiljenem tempu – in mnogokrat se je izkazalo, da je takrat že prepozno. Politične parole ekstremnih strank so polne izključujočih nasprotij: na eni strani poudarjanje ljubezni do lastne domovine in kulture, na drugi pa totalen spregled sveta, v katerem živimo. Besede o poudarjanju pravic lastne etnije imajo konflikt vgrajen že v sebi, saj preprosto spregledajo dejstvo, da svet, kjer je etnija enaka državi, na Zahodu preprosto ne obstaja več. Te politike so relikv iz preteklosti, ki se danes kaže kot velika anomalija, kot ne-

razumljiv argument, ki bi moral biti komičen, če ne bi bil resničen – podobno kot verjetje v plosko Zemljo, škodljivost cepljenja ali zanikanje globalnega segrevanja.

Tudi zaradi tega se v svetovni družbi trenutno pojavlja nenavadna mešanica optimizma in pesimizma. Na političnem prizorišču prisotnost tovrstnih ekstremnih akterjev očitno postaja dolgoročen trend, a se medtem poučenost o krhki transparentnosti in uničujoči moči teh gibanj vse bolj povečuje. Kot izvrstno zapiše Naomi Klein v svoji knjigi *Ne, ni dovolj*, ki jo recenziramo v tej številki *Dialogov*, se tovrstna gibanja hitro zrušijo, ko z močjo preverjenih argumentov ciljamo na njihove osnovne pomanjkljivosti. A čeprav smo do zdaj živeli v obdobju, ko so bile skrajno desničarske politike zaradi šokantne arogance preveč neverjetne, da bi našli način, kako se jim zoperstaviti, zdaj vstopamo v obdobje, ko se jim je treba upreti z odločnostjo in bojem za temelje, ki so bili vzpostavljeni v preteklih stoletjih – za temelje, ki so na srečo še tu in tudi še delujejo. Vsaj zaradi teh gibanj še nismo zares na cesti v pekel, čeprav je ta zdrs zdaj nenehno v zraku. Zgodovina nas uči, da ko se enkrat vkrcamo na vlak, ki si prizadeva za spremembo demokratičnih temeljev naše družbe, poti nazaj ni. In dobri nameni, na katerih je sprva temeljil, so le še boleč spomin na propagandnih plakatih v muzejih, posvečenih žrtvam slabo premišljenih političnih sistemov in njihovih tehnologij.